

Schelde

N I E U W S B R I E F N R . 6 1

november 2009 - een uitgave van het Schelde InformatieCentrum

Schonere Schelde, minder vogels

Wintertalingen: ooit waren er bijna dertig duizend, de laatste winter nog hooguit 5000.

Het Schelde-estuarium is een vogelparadijs van internationaal belang. Indrukwekkende aantallen watervogels komen er overwinteren of houden er halt om hun reserves bij te spijkeren tijdens hun lange reis naar het zuiden. De bekoring gaat uit van de diversiteit aan leefgebieden en de rijk gevulde tafel. Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) becijfert sinds 1991 maandelijks hoeveel en welke watervogels het Vlaamse deel, de Zeeschelde, precies herbergt en zag de voorbije twintig jaar heel wat gebeuren.

Elke soort zijn stek

Langs het estuarium treft men telkens andere vogelsoorten aan, afhankelijk van de aanwezige leefgebieden en voedselbronnen. Aan de grens met Nederland lokken de uitgestrekte brakke schorren grote groepen grauwe ganzen en smienten, maar ook steltlopers zoals kluten, wulpen, tureluurs en bonte strandlopers zoeken er naar een variëteit aan bodemdieren op de weidse

slikken. Stroomopwaarts langs de zoetere delen van de Zeeschelde treft men vooral grote groepen eenden aan. Tussen Antwerpen en Dendermonde zoeken krakeenden tussen de breukstenen op de dijkvoet naar algen, zaden en ander organisch afval. Andere eendensoorten verzamelen zich vooral in de buurt van slik- en schorgebieden. Grote groepen wintertalingen en wilde

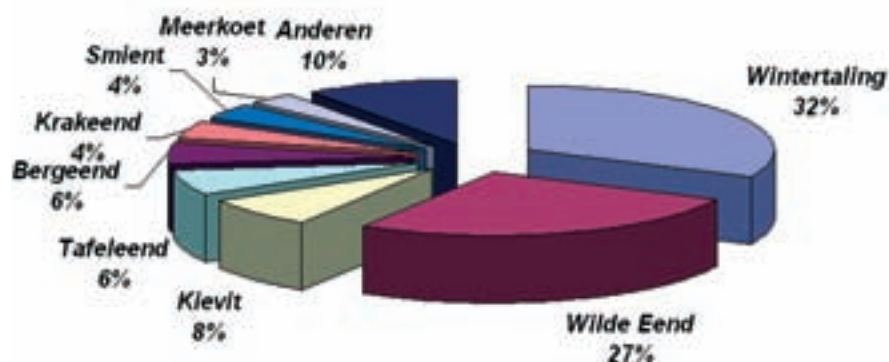
In dit nummer

- 4 Een loods moet goed kunnen slapen
Loodsenvereniging bestaat 125 jaar
- 6 Gent weer fier op zijn water
Nieuwe bouwprojecten staan in het teken van de Schelde en Leie

Rubrieken

- 3 Gespot!
De nieuwe Temsebrug
- 5 Scheldemonitor
Het getij in de Schelde
- 7 Scheldenieuws
- 8 Wonen en werken
Vrijwilligers tellen trekvisser

Soortensamenstelling van de watervogels langs de Zeeschelde (tussen de Belgisch-Nederlandse grens en Gent) sinds 1991.

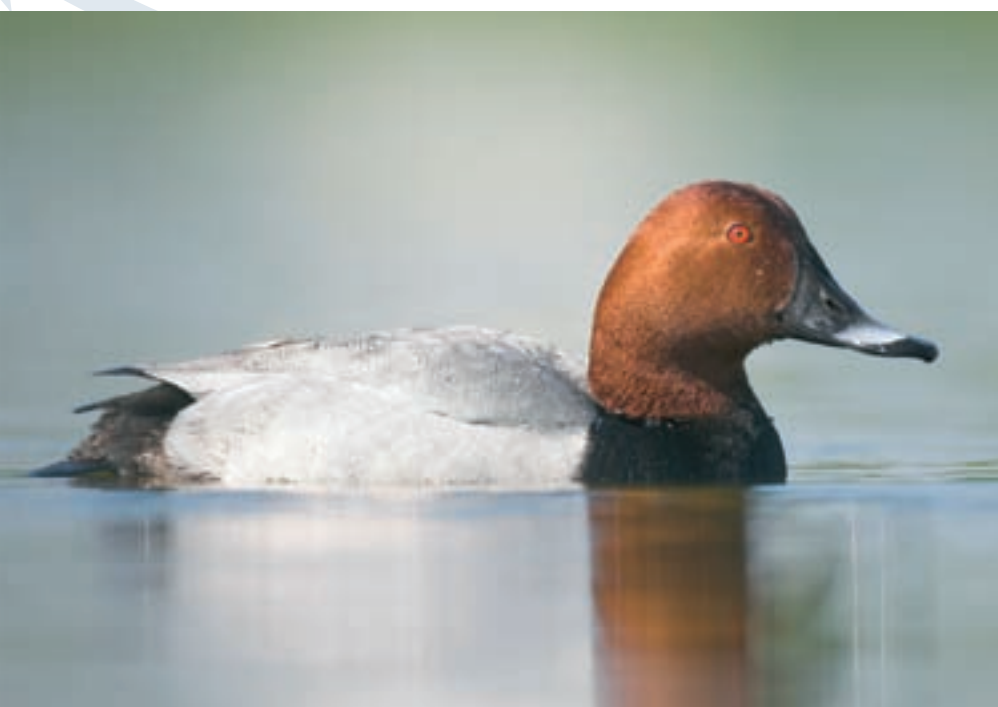
eenden volgen de waterlijn, waar ze borstelwormpjes zoeken in de bodem. In het water duiken tafeleenden en kuifeenden naar hun voedsel. Op de grote slikplaat van de Ballooi nabij Temse overwinteren ook jaarlijks bonte strandlopers. Tussen Gent en Dendermonde wordt de vaargeul zeer smal. Rustig eten zoeken langs de waterlijn is hier niet meer mogelijk door de grote scheepsgolven. Het aantal watervogels is dan ook beduidend kleiner. Wilde eend, meerkoet en waterhoen zijn hier de meest kenmerkende soorten. Bergeenden eten kleine kreeftachtigen, wadslakjes en kiezelwieren. Ze zijn langs de

hele Schelde te vinden, maar in de winter zijn ze het talrijkst op de zoete slikken. In de zomer zijn ze meer te vinden in de brakke zone. Wilde eenden en kieviten zitten overall gedurende het hele jaar, ze zijn dan ook niet specifiek aan het estuarium verbonden.

Trends

Het totaal aantal overwinterende watervogels verdrievoudigde de eerste tien jaar na de start van de tellingen. Na een spectaculaire toename rond de eeuwwisseling, met pieken tot meer dan 60000 vogels, volgde een dalende trend en de aantallen zijn de

De tafeleend kende een spectaculaire opmars en terugval langs de Zeeschelde: in 2001 en 2002 werden nog tot 14 000 exemplaren geteld, de laatste twee jaar ontbreekt ze volledig.

laatste winters lager dan ooit. Deze sterke trends werden vooral genoteerd tussen Antwerpen en Dendermonde. Gaat het dan plots zoveel slechter met de Zeeschelde, ondanks de voortdurende betrachtingen van de overheid naar de ontwikkeling van een gezonder ecosysteem?

Naar een nieuw evenwicht

Ruim twintig jaar geleden waren de Zeeschelde en haar bijrivieren biologisch zo goed als dood: geen bodemdieren, geen vissen, geen watervogels. Het ecologisch herstel is een proces van lange adem dat begon met de eerste waterzuiveringsmaatregelen. Dat gaat voortdurend gepaard met verschuivingen in het voedselweb en het komen en gaan van overwinterende watervogels in wisselende aantallen en soorten. In een eerste fase zagen we een massale ontwikkeling van Oligochaetae, een groep van bodembewonende borstelwormpjes die weinig eisen stellen aan hun omgeving. Ze tierden welig dankzij het organisch afval dat rijkelijk vanuit Brussel de Schelde binnenkwam via de Zenne en de Rupel, tot voor kort de open riolen van de hoofdstad. Wintertalingen, wilde eenden en tafeleenden, om er enkele te noemen, vonden langs de Zeeschelde een eentonige maar goed gevulde tafel. Met duizenden deden ze zich tegoed aan deze borstelwormpjes. Naarmate de organische belasting afnam, met als laatste krachtingspanning het waterzuiveringstation van Brussel, werd de Zeeschelde minder aantrekkelijk voor de eendensoorten. Meeuwen en kieviten lijdten hier minder onder – zij gebruiken de Scheldeboorden vooral als rustplaats. Ook op het traject richting Nederlandse grens is er minder aan de hand: hier leven naast borstelwormpjes ook nu al andere en vaak grotere bodemdieren.

Ondertussen op de zijrivieren

Ondertussen halen de zijrivieren zoals de Rupel, Zenne en Dijle de pers door de steeds talrijker wordende overwinterende watervogels en door fuiken die barsten van de paling en andere vissoorten. Mogelijk komt hier nu hetzelfde eentonig maar zeer groot voedselaanbod op gang zoals dat vroeger in de Zeeschelde het geval was.

GESPOT!

Toekomst

De indrukwekkende daling van het aantal watervogels hoeft niet meteen een ramp te betekenen. Naarmate zich een meer gevarieerde bodemfauna ontwikkelt, zullen ook andere vogelsoorten aangetrokken worden. Ook het visbestand herstelt verder. Zo dringen soorten als fint en zeebaars steeds verder stroomopwaarts door. Visetende vogels zoals aalscholvers, futen en reigers kunnen daarvan profiteren. Hoe de watervogelgemeenschap zich precies zal ontwikkelen, is moeilijk te voorspellen. Veel hangt immers ook af van de toestand en de evoluties in andere Europese waterrijke gebieden en in de broedgebieden van de trekvogels.

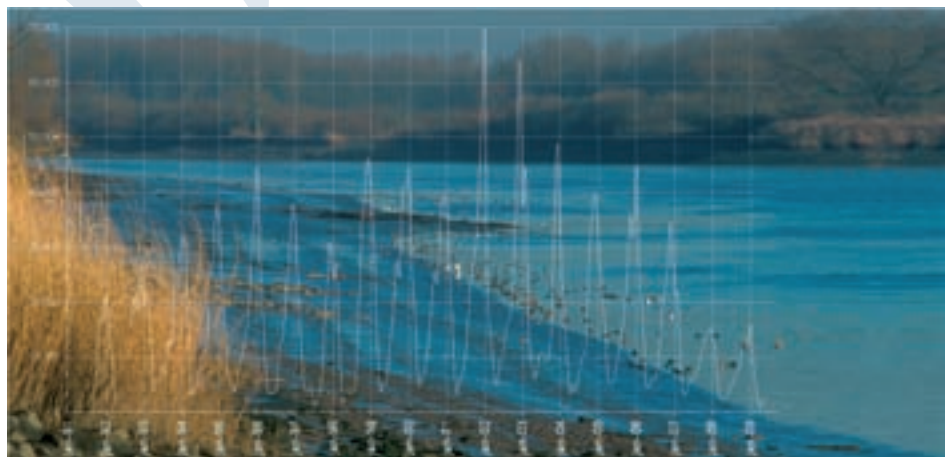
Erika Van den Bergh

*Evolutie van het totaal
aantal watervogels langs de
Zeeschelde sinds 1991*

Broertje voor Temsebrug

Temse heeft er sinds 31 mei 2009 een nieuwe brug bij.

In het verleden was de oude Temsebrug een trechter. Het verkeer werd van twee rijstroken samengebracht naar één rijbaan. Dit zorgde voor heel wat fileleed. De nieuwe brug dient nu voor het verkeer richting Bornem terwijl de oude brug voorbehouden blijft voor het verkeer richting Temse. Fietzers gaan nu in twee richtingen over de nieuwe brug.

Gent weer fier op zijn water

Waren de Schelde en de Leie ooit sterk slingerende rivieren, nu is hun natuurlijk verloop niet meer te herkennen in het Gentse straatbeeld. Voor de scheepvaart werden kronkelende stromen rechtgetrokken en de gegraven kanalen boden vanaf de dertiende eeuw nieuwe uitwegen naar zee.

Water was onmisbaar in de stad, maar door de toenemende scheepvaart en afvallozingen evolueerden rivieren en grachten aan het eind van de negentiende eeuw naar open riolen. Om de kwalijke gevolgen daarvan te beperken, werden delen van de Schelde overwelfd of gedempt. Met de aanleg van de Ringvaart (in de jaren '60 van de vorige eeuw) verviel de transportfunctie van de rivieren. Pas rond 1980 kwam er verandering in de zaak. In die periode trokken

Dat Gent aan de samenvloeiing van Schelde en Leie ligt, herinnert iedere Vlaming zich van de lagere school. Maar wie weet nog in welke mate de geschiedenis van de stad aan het water is gebonden? En wat zal de toekomst brengen als de stad op de schop gaat? Zo'n zeventig bezoekers uit Vlaanderen en Nederland werden dat gewaar tijdens een info- en ontmoetingsdag van Grenzeloze Schelde.

stedelingen massaal weg uit de stad en gingen zich vestigen in de groene rand. Om de stadsvlucht in te dijken, groeide bij het stadsbestuur en hogere overheden al gauw het besef dat er nood was aan meer ruimte en groen in de stad. Nu de waterkwaliteit zich volop herstelt, kunnen verschillende overheidsinstanties hun krachten bundelen om de Gentse waterwegen opnieuw bevaarbaar en aantrekkelijk te maken. Stap voor stap worden de plannen voor het herwaarderen van de waterlopen realiteit en dit vertaalt zich in een aantal projecten.

Oude Dokken

Met het project Oude Dokken wordt een nieuwe functie aan het water toegekend. Nu biedt de omgeving van Handelsdok, Houtdok en Achterdok nog een troosteloze aanblik. Agnieszka Zajac van het Stadsontwikkelingsbedrijf Gent en Ellen Maes van de afdeling Bovenschelde van Waterwegen en Zeekanaal NV lichten de toekomst toe: de oude haven die wordt omgetoverd tot woonzone met aandacht voor beleving van dat water, publiek groen, gerenoveerde kades, een jachthaven, openbaar vervoer en drie voetgangers- en fietsbruggen. Voor de eerste brug is de bouwvergunning intussen afgeleverd. De aanleg ervan start begin volgend jaar.

Waterrecreatie

Bruno Minnebo van de stad Gent geeft inzicht in de openlegging van de Nederschelde. Wie het Zwembad Van Eyck of de oude Beesten-

De Nieuwbrug en Wijdenaardbrug over de uit te graven Nederschelde zijn er al, hoewel het water eronder slechts enkele centimeters diep is

markt passeert ziet dat er heel wat op stapel staat. Water dat overwelfd of gedempt was, wordt opnieuw uitgegraven zodat Muinschelde en Leie terug samenvloeien.

"De derde spreker Luc Hesters, alias dé bruggenspecialist in Vlaanderen". Deze aankondiging wekte onmiddellijk de nieuwsgierigheid van alle aanwezigen voor de uiteenzetting van de projectingenieur van Waterwegen en Zeekanaal. Hij spreekt over de vier prachtig gerestaureerde negentiende-eeuwse bruggen en het opnieuw bevaarbaar maken van de Leie in het historische centrum van de stad. De toekomst brengt een nieuwe invalshoek van waterbeleving: Binnenkort zal men zowel vanop het water als vanuit de straten en verlaagde kaaien in contact kunnen komen met de rivier. Uit het publiek

Het houtdok ligt er momenteel verlaten bij, maar zal in de toekomst onderdeel worden van het nieuwe woonproject

Zicht op het achterdok vanaf de Dampoort

Enkele schepen liggen aangemeerd in het Handelsdok, dat in het nieuwe project Oude Dokken wordt opgenomen

Evolutie van het getij te Antwerpen in de voorbije eeuw

Sinds 1885 gebeuren op verschillende locaties in het Zeescheldebekken systematische getijwaarnemingen. Antwerpen-Loodsgebouw is de uitgesproken basismetpost. Sinds de start van de metingen is er een duidelijke stijgende trend te zien in de hoogwaterstanden. Tot ongeveer 1955 verliep de stijging lineair met 5 à 6 cm per 10 jaar. Nadien nam ze toe tot 7 à 8 cm per 10 jaar. Deze trendbreuk kan onder meer gerelateerd worden aan de ontwikkeling van het Gat van Ossenisse en van de Overloop van Hansweert in de vijftiger en zestiger jaren van vorige eeuw. De desastreuze stormvloed van 1 februari 1953 speelde hier mogelijk ook een rol in. De laatste jaren is er een duidelijke afvlakking te zien van de stijgende trends. Terwijl de hoogwaterstanden stegen, daalden de gemiddelde laagwaterstanden gestaag waardoor het getijverschil vanzelfsprekend toenam.

Vele factoren beïnvloeden het getij in een estuarium. Er zijn natuurlijke fenomenen, zoals de dagelijkse getijwerking, zeespiegelstijging en stormvloeden. Ook astronomische cycli beïnvloeden het getij. In de evolutie van het tijverschil is bijvoorbeeld duidelijk de Saros-periode te zien, een 18,6-jarige cyclus veroorzaakt door veranderingen in de onderlinge positie van de maan en de aarde (stippellijnen). Daarnaast zijn er tal van menselijke ingrepen (in- en ontpolderingen, zandwinning, verruiming en verdieping van de vaargeul, rechtekkingen, wijzigingen aan het boven-debiet) die het getij kunnen wijzigen. Oorzaak en gevolg zijn vaak moeilijk te duiden.

Patrik Peeters

Nieuwe Bavobrug over de Nederschelde

kwam de bedenking of er op die manier geen overaanbod aan recreatiemogelijkheden zal zijn. "Gaan Gentenaars zich buiten het centrum begeven om aan het water te zitten? Kan het succesverhaal van de verlaagde kaaimuren aan de Graslei herhaald worden?" Hesters is niet beducht voor een overaanbod in de recreatie en verwijst hierbij naar de jachthaven Portus Ganda, die nu bij mooi weer net zo'n 'place to be' is als de beroemde Graslei.

Koploper

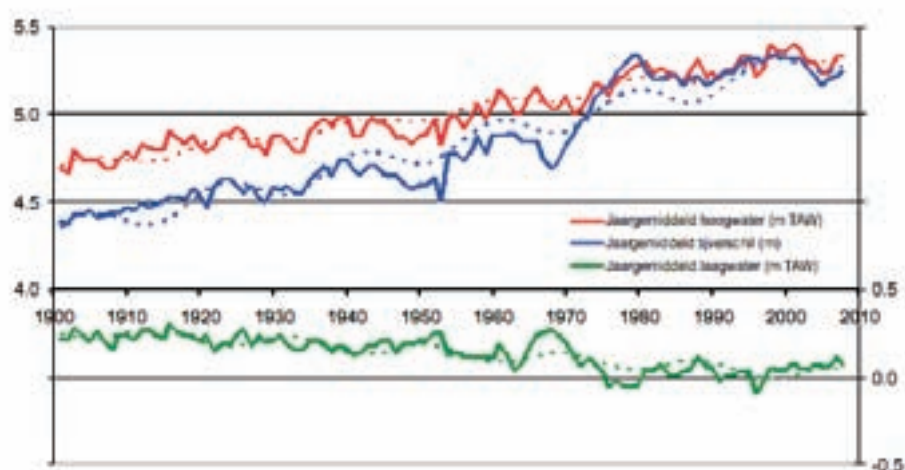
Na de middag gaan de toehoorders naar buiten om de Gentse wateren te verkennen. Het begint op het water zelf met een begeleide boottocht. Een deel bezoekt vervolgens met Minnebo de projecten van de stad; anderen maken een wandeling met Rudy Vannevel van de Vlaamse Milieu Maatschappij langs de ruimtelijke ontwikkeling en besluiten met een mooi uitzicht op Gent vanaf de bovenste verdieping van de Belgacomtoren.

De ontmoetingsdag leert dat Gent koploper is met zijn projecten van water in de stad. Er worden enorme uitdagingen aangegaan, maar pas na uitgebreid onderzoek en het verwerven van draagvlak. Er is dan ook terecht veel belangstelling voor de ontwikkelingen. Gent richt zijn blik naar het water en speelt dat water als troef uit. Hoe dat wordt aangepakt, kan een voorbeeld zijn voor veel andere steden in binnen- en buitenland.

Sara Behiels

De Zuivelbrug over de Leie is gerestaureerd

Lange termijn getijevolutie te Antwerpen-Loodsgebouw (1901-2008)

Bron:

ir. E. Taverniers, dr. F. Mostaert, 2009. MONEOS – Jaarboek monitoring Waterbouwkundig Laboratorium Borgerhout 2008

Een loods moet goed kunnen slapen

De grootste schepen van rederij Cosco kunnen 9.500 standaardcontainers (TEU) vervoeren, de nieuwe generatie schepen van concurrent MSC springt ineens naar 14.000 TEU. "De nieuwe schepen zijn wel iets langer, maar in die 15 meter extra lengte zit het hem niet", zegt manager operaties Jan Willem Siewe van het Nederlandse Loodswezen regio Scheldemonden. "Ze zijn ook een stuk breder, 51 meter in plaats van 45 meter. En hoger. Vooral de extra breedte en hoogte stellen extra eisen aan het varen van zulke schepen. Ze zijn zo volumineus dat je vanaf de brug niet meer alles kunt zien. Het manoeuvreren blijft in principe hetzelfde, maar je moet veel meer op je instrumenten varen."

Nauwe samenwerking

De Vlaamse en Nederlandse loodsdiensten werken op de Westerschelde nauw samen.

Het werk is netjes verdeeld tussen de ruim 160 Nederlandse en het dubbele aantal Vlaamse loodsen. Van de schepen van/naar een Vlaamse haven krijgt 72,5 procent een Vlaamse en 27,5 procent een Nederlandse loods. Alle schepen van of naar een Nederlandse haven krijgen een Nederlandse loods. Inkomende schepen worden al op volle zee beloodst. Vanaf een voor de kust gestationeerd moederschip – de loodskotter – brengt een snelle jol de loodsen naar het schip. Er zijn twee loodskotters: de Nederlandse op de Schouwenbank voor de kust van Westkapelle en de Vlaamse op de Wandelaar voor de kust van Oostende. Vlaamse en Nederlandse loodsen maken van beide kotters gebruik. Deze samenwerking is er ook bij het beloodsen van schepen op de rede van Vlissingen. Hiervoor beschikken de loodsdiensten over snelle loodstenders

Alleen ervaren loodsen mogen op de Westerschelde met de grootste schepen varen. Van deze ervaren loodsen heeft een beperkt aantal een extra simulatietraining gevolgd om goed overweg te kunnen met de allergrootste containerschepen, de 360+ klasse (langer dan 360 meter).

die opereren vanuit de Vlissingse Koopmanshaven.

Bij zeer slecht weer is beloodsing met de jol op volle zee niet mogelijk en moet zelfs de loodskotter naar binnen. Onder deze omstandigheden werken de loodsdiensten met een swath (small waterplane area twin hull), een zeer stabiel en snel vaartuig dat rust op twee torpedovormige drijflichamen. Hiermee worden loodsen rechtstreeks vanuit de Koopmanshaven naar de schepen buitengaats gebracht, en vice versa. Onder normale omstandigheden dient de swath als watertaxi van en naar de loodskotters. Bij extreem slecht weer kan de helikopter uitkomst bieden om een loods aan boord van een schip te zetten. Dit is een dure manier, met dus hoge kosten voor de scheepvaart. De Vlaamse dienst heeft nu een moeder-swath plus swath tenders in bestelling die

Jubileum VNLS

Alle 163 Nederlandse registerloodsen zijn lid van de Vereniging Nederlandse Loodsen Sociëteit (VNLS), die dit jaar 125 jaar bestaat. Er is een jubileumboek verschenen en afgelopen zomer was er in Vlissingen een expositie over de VNLS en het Loodswezen. De expositie toonde onder meer loodsvoorwerpen uit het verleden, scheepsmodellen, instrumenten en zeekaarten. De tegenstelling met het heden is groot. Oud-loods Ambro Dobbenga: "Bijna alle loodsen nemen tegenwoordig hun laptop mee aan boord. Ze zien daarop hetzelfde als de walradarstations, wat de onderlinge communicatie veel makkelijker maakt. Op hun scherm zien ze zelfs het kleinste jachtje en kunnen ze al vooruit kijken welke schepen ze verder in het vaartraject tegenkomen." Lachend: "Ik ben nog uit de tijd van de boeien en lichtbakens. Tegenwoordig is het allemaal elektronica."

www.vnls.nl - 'Loodsen bij nacht en ontij', Doeke Roos. ISBN 978 908144471-2

Scheldenieuws

Toch ontpoldering

Na jaren van discussie en onderzoeken is op 9 oktober 2009 de knoop doorgehakt. Het kabinet besluit tot ontpoldering van de Hedwigepolder. Het aanleggen van buitendijkse schorren, een voorstel van de Zeeuwse waterschappen, geeft niet de gewenste nieuwe estuariene natuur, zo blijkt uit een laatste onderzoek. Tegenstanders van ontpoldering hebben aangegeven de strijd nog niet op te willen geven.

De Storm

De film *de Storm*, voor een deel opgenomen in Tielrode, draait op dit moment in veel Nederlandse en Belgische bioscopen. De film beschrijft een persoonlijk drama tijdens de ramp in 1953.

Meer info: www.scheldenet.nl

Lange Wapper

De Antwerpenaren stemden in oktober tegen de lange Wapper, de nieuwe brug over de Schelde. Ook het gemeentebestuur heeft zijn twijfels over het omvangrijke project om het fileleed op de Antwerpse ring te beslechten. De Vlaamse regering neemt nog enkele maanden de tijd om een definitieve beslissing te nemen.

het grootste deel van de heli-inzet tot het verleden moet doen behoren. Een andere mogelijkheid bij slecht weer is 'loodsen op afstand', maar veel schepen komen hiervoor vanwege een te grote lengte of diepgang niet in aanmerking.

Zelfstandige loodsdienst

Het Vlaams Loodswezen is een overheidsdienst. Sinds 1988, toen het Nederlands Loodswezen is verzelfstandigd, zijn alle Nederlandse loodsen zelfstandig ondernemer. Ze ontvangen een winstaandeel uit de beroepsorganisatie waarbij ze allen zijn aangesloten. Door de recessie varen er nu minder schepen over de Westerschelde en zijn de inkomsten gedaald. Siewe: "Het inkomen van een loods is 25 procent lager dan vorig jaar."

Er zijn meer veranderingen. Vroeger had je aparte zeeloodsen, kanaalloodsen en rivierloodsen, ieder had zijn eigen traject. Inmiddels zijn bijna alle Nederlandse loodsen multi-valent. Volgens Siewe maakt dat het werk van de loodsen interessanter en de dienst flexibeler. "In veel gevallen hoeft er nu op de rede van Vlissingen geen loods-

wissel meer plaats te vinden. Eén loods kan het hele traject doen." Hij is zelf multi-valent loods sinds 1996. "Ik vaar elke week een dienst. Het is goed om voeling te houden met de werkvloer."

Tot voor kort moesten Nederlandse loodsen op hun 55e verplicht met functioneel leeftijdspensioen, nu mogen ze doorwerken tot hun 60e. "Het zijn vooral de onregelmatige diensten die het vak zwaar maken", zegt Siewe. "De loodsdienst werkt met twee ploegen: week op, week af. Een loods heeft na een dienst, die gemiddeld negen tot tien uur duurt, negen uur vaste rust. Daarna is hij weer aan de beurt. Tenminste, als het druk is. Bij weinig aanbod van schepen kan het ook langer duren. Het moment dat je denkt 'ik zal maar weer eens proberen wat te slapen' word je gebeld en heb je een reis van 12 uur aan je broek. Die ongeregelde tijden zijn slecht voor de nachtrust. Als je jong bent kun je die onregelmatigheid wel aan, als je ouder bent wordt dat moeilijker. Zolang je goed kunt slapen, kun je het vak uitoefenen."

Lex Kattenwinkel

Loodskotter

*"Altijd weer spannend wat erin zit",
zegt Tom, terwijl zijn vader Marc het
touwte aan het uiteinde van de fuik
los snijdt.*

Vrijwilligers tellen trekvis

COLOFON

De Schelde Nieuwsbrief is een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse kwartaaluitgave van het Schelde InformatieCentrum. Abonnementen zijn gratis. De nieuwsbrief valt onder verantwoordelijkheid van de in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde participerende organisaties, de NV Waterwegen en Zeekanaal, Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Europese LIFE project MARS. De in de nieuwsbrief gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de participerende organisaties.

Nederland

Schelde InformatieCentrum
Poelendaesingel 18, Postbus 7003
4330 GA Middelburg
Telefoon +31 (0)118 622888
www.scheldenet.nl, info@scheldenet.nl

Vlaanderen

Schelde InformatieCentrum
P/a VLIZ
Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende
Telefoon +32 (0)59 342144
www.scheldenet.be, info@scheldenet.be
Coördinator: Bregje Beyst

Redactie

Anton van Berchum, Bregje Beyst, Steven De Froy, Evelien de Munter, Ans van Nieuwenhuijze, Carolien Peelaerts, Frederic Piesschaert, An Wouters

Tekstschrijver:

Lex Kattenwinkel

Eind- en hoofdredactie

Laurens Vogelezang,
respectievelijk Jolanda Duinkerke

Illustraties

Yves Adams, Anita Eijlers, Sara Behiels, Misjel Decler, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Lex Kattenwinkel, Stadsontwikkelingsbedrijf Gent, Waterbouwkundig Laboratorium

Vormgeving en productie

Nilsson B.V., Goes

Oplage

4500 ex.

Overname van artikelen

Overname van artikelen is mogelijk met bronvermelding en na toestemming van de redactie.

ISSN 1382-9513

Om de veertien dagen zetten Marc en Tom Van den Neucker twee keer hun fuiken uit in de Zeeschelde bij Weert. Ze noteren alles en zetten daarna de vangst terug. Marc en Tom zijn twee van de ruim twintig vrijwilligers die deze tellingen verrichten voor het trekvisproject van het Instituut voor Natuur en Bos Onderzoek (INBO). De informatie dient om een beter beeld te krijgen van de visstand in de Schelde.

Twee uur voor laag water lopen we over het slik naar de plaats van bestemming. De fuiken steken al boven het water uit. Vader en zoon Van den Neucker, beiden in waadpak, maken de eerste fuik los en deponeren de inhoud in een krat. De vangst bestaat uit honderden garnalen en kleine visjes, verpakt in een kluwen van plantenresten. De grootste vis is dit keer een brasem van 19 cm. Tom telt het aantal schubben tussen rugvin en zijdestreep, om er zeker van te zijn dat het geen kolblei is. Andere soorten zijn brakwatergrondel, zeebaars en bot. Tom meet alle visjes op terwijl zijn vader garnalen telt. Dat zijn meest langneussteurgarnalen en een enkele grijze garnaal. 'Langneuzen' zitten in de late zomer en herfst in het zoete water en de rest van het jaar meer aan de zoute kant, vertelt Tom. "Het is een treksoort, logisch dat we die nu vangen. Grijze garnalen komen hier veel minder voor, die verwacht je aan de zee." Ondertussen heeft zijn vader er weer een paar handenvol geteld. "Honderdentwee. En ene grijze", klinkt het. Tom noteert.

Marc en Tom zijn sinds mei 2007 vrijwilliger in het trekvisproject. Als bioloog bij het INBO is Tom ook beroepsmatig bij het project betrokken. In 2,5 jaar hebben ze 24 soorten vissen gevangen, van zoetwatersoorten als karper, gibel, snoekbaars, winde, vetje, brasem, baars en pos tot zoutwatervissen als bot, haring en zeebaars. "We zitten op de overgang van zoet naar licht brak",

verklaart Tom het relatief grote aantal zoetwatersoorten. Sommige soorten komen in zowel zoet als zout water voor, zoals de trekvis paling en spiering. "Vannacht hadden we een spiering."

De tweede fuik levert naast weer veel garnalen (dat weekend ruim 15.000 blijkt later, een record) onder meer ook een 41 cm lange paling op en twaalf Chinese wolhandkrabben. Tom noteert van elke krab het geslacht en de breedte van het schild. "We hoeven alleen maar de vissen te registreren, maar we houden alles bij. Je weet nooit of die informatie nog eens van pas komt." Losgelaten op het slik graven de beweeglijke krabben – eentje bijt Tom in de vinger – zich meteen in.

In het eerste jaar vingen Marc en Tom meer dan 30 dunlipharders, een brakwatersoort, dit jaar nog geen een. "We hadden in dat jaar ook eens bijna 1200 botjes in één fuik. Dit jaar valt het grote aantal zeebaarsjes op. Er zijn duidelijke jaarverschillen, maar waar dat aan ligt..."

Tom en een collega hebben eerder dit jaar in streekmuseum De Zilverreiger te Weert een diavoorstelling gegeven over het trekvisproject. "Om de mensen te laten zien hoeveel vissoorten hier wel voorkomen en dat het water weer properder wordt. Dan weten ze ook dat het geld voor de waterzuivering goed besteed is."

Lex Kattenwinkel